

Een Pontische stroomgrondel in de Nieuwe Maas: de eerste voor Rotterdam

Garry Bakker [ecoloog, bureau Stadsnatuur Rotterdam; bakker@bureaustadsnatuur.nl]

▲ De eerste Pontische stroomgrondel van Rotterdam, gevangen op 4 juli 2012 in de Nieuwe Maas bij het Eiland van Brieneoord. (Garry Bakker)

Sinds de aanleg van het Main-Donaukanaal in 1992 hebben verschillende Oost-Europese vissoorten via ballastwater en/of de Rijn de Nederlandse binnenwateren bereikt. In 2009 kon de zwartbekgrondel (*Neogobius melanostomus*) als nieuwkomer in Rotterdam worden verwelkomd (Bakker 2009). Nu is er wederom een nieuwe vissoort uit het oosten bijgekomen: de Pontische stroomgrondel (*Neogobius fluviatilis*).

Op 4 juli 2012 was Leo Hoogwerf, medewerker van Stichting Landschapsonderhoud Rotterdam en vrijwilliger bij Bureau Stadsnatuur, vanaf het Eiland van Brieneoord met de hengel aan het vissen in de

Nieuwe Maas, in het zogenaamde Zuiddiepje. Leo is een kenner van de Rotterdamse visfauna en hij heeft vele Rotterdamse wateren met zowel schepnet als hengel onderzocht. Dit leverde al eerder nieuwe soorten op, zoals de inmiddels talrijk voorkomende zwartbekgrondel en de blauwband (*Pseudorasbora parva*). Op die middag ving hij een voor hem onbekende vis, dus dat wil wat zeggen. Hij bracht het dier naar het museum, waar het spoedig kon worden gedetermineerd als Pontische stroomgrondel, een vissoort waarvan nog geen eerdere meldingen uit Rotterdam waren gedocumenteerd. De aanwinst is onder catalogusnummer NMR 9979-000017 opgenomen in de

collectie van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam.

Herkenning

De determinatie van Leo's vis vond plaats aan de hand van Spikmans *et al.* (2010). Het belangrijkste hierbij was het uitsluiten van gelijkende exotische grondelsoorten, waarvan tot dusverre alleen de zwartbekgrondel in Rotterdamse wateren was vastgesteld. Kenmerkend voor de soorten uit het genus *Neogobius* zijn de zuignapvormig aaneengegroeide buikvinnen, een direct onderscheid met de eveneens in de Nieuwe Maas voorkomende en inheemse rivierdonderpad (*Cottus perifretum*). Zwartbekgrondel en andere verwante soorten werden

▲ De zuignapvormig samengegroeide buikvinnen van de Pontische stroomgrondel. (Garry Bakker)

uitgesloten op basis van het ontbreken van een zwarte vlek in de voorste rugvin, de vorm van de achterste rugvin en de aanwezigheid van schubben op de bovenkop. De soort bereikt een maximale lengte van 20 centimeter; het Rotterdamse exemplaar meet 13 centimeter.

Voorkomen in Nederland

De Pontische stroomgrondel werd pas in maart 2009 voor het eerst vastgesteld in Nederlandse wateren, met een vangst van enkele exemplaren in de Waal nabij de Nederlands-Duitse grens. De verschijning van de soort ligt in lijn met een toename in het aantal vangsten van de soort in het Nederlandse riviereengebied. Zo bleek in 2010 vrijwel de gehele IJssel al gekoloniseerd. Naar verwachting zal het ook in de Nieuwe Maas spoedig een gewone soort zijn. Het zal dan ook geen toeval zijn dat Leo enkele weken later opnieuw twee exemplaren ving vanaf het Eiland van Brienenoord. De soort staat bekend om zijn invasieve karakter

en komt hoofdzakelijk voor op zand- en modderbodems van grote rivieren en meren.

Herkomst

Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van *N. fluviatilis* ligt in de Zee van Azov en de Zwarte Zee (begrensd door onder andere Oekraïne en Europees Rusland). Sinds 1970 zijn verschillende rivieren, waaronder de Donau, vanuit de noordelijke Zwarte Zee gekoloniseerd en in dat jaar is de soort als invasieve soort ontdekt in het Balatonmeer, Hongarije. In 1984 bleek de Hongaarse benedenloop van de Donau gekoloniseerd; in 2001 had de soort het Slowaaks-Hongaarse deel van de

rivier bereikt en in 2003 bleek een zijrivier bij de Oostenrijkse grens gekoloniseerd. In 2008 werd hij verzameld in de haven van Duisburg in Duitsland, waarna in 2009 de eerste Nederlandse vangsten een feit waren (van Kessel *et al.* 2009). De verspreiding geschiedde vermoedelijk grotendeels op eigen kracht, maar is misschien bespoedigd door meevoering met ballastwater van schepen. Of de verdere verbreding en vestiging van Pontische stroomgrondels in Nederlandse binnenwateren zal leiden tot een achteruitgang van andere vissoorten is nog niet te zeggen. ◀

Literatuur

- Bakker, G., 2009 - Zwartbekgrondel: nieuwkomer in Rotterdamse wateren - Straatgras 21(3): 53
- Kessel, N. van, Dorenbosch, M., & Spikmans, F., 2009 - First record of Pontian monkey goby, *Neogobius fluviatilis* (Pallas, 1814), in the Dutch Rhine - Aquatic Invasions 4(2): 421-424
- Spikmans, F., Kranenbarg, J. & Veenvliet, P., 2010 - Herkenning Zoetwatervissen. 2e herziene druk, met nieuwe exoten - Stichting RAVON, Nijmegen

▲ De Pontische stroomgrondel, frontaal. (Garry Bakker)

Assurantie-Adviesbureau
A.K. Bakker Bloem
Makelaar in Assurantiën

- schadeverzekeringen
- levensverzekeringen
- pensioen
- hypotheek
- bankzaken

En wilt u uw huidige verzekeringen eens kostenloos laten controleren?
Is de waarde van uw verzameling nog wel up-to-date?
Bel ons voor een afspraak. Een telefoontje is zo gepleegd!

Pruimendijk 164
2989 AL Ridderkerk

T: 0180 - 425608
F: 0180 - 430186
E: info@bakkerbloem.nl

Ja, u krijgt altijd een aantrekkelijke spaarrente